Heidi Lokasaari, lakimies,
Rikosseuraamuslaitos 22.9.2023

Rikosseuraamuslaitoksen lausunto (U 44/2023 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt Rikosseuraamuslaitokselta lausuntoa koskien valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annetun direktiivin 2012/29/EU muuttamisesta.

Direktiiviehdotuksen muutosehdotuksella 2 lisättäisiin uusi 5 a artikla, jossa säädettäisiin rikosilmoituksen tekemisestä. Artikla sisältäisi säännökset ilmoituksen tekemisestä helposti ja saavutettavasti tieto- ja viestintäteknologioiden kautta sekä rikosepäilyistä ilmoittamisesta. Artikla sisältäisi myös säännökset säilöönottotiloissa, kuten vankiloissa, tapahtuneiden rikosten ilmoittamisesta. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että uhrit voivat tehokkaasti ilmoittaa rikoksista, jotka on tehty säilöönottotiloissa.

Kirjelmässä viitatun sääntelyn mukaisesti vangille ja tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta. Vankeuslain (767/2005) esitöiden (HE 263/2004 vp, s. 178) mukaan välttämättömien asioiden hoitamisella tarkoitetaan esimerkiksi viranomaisasioita. Näin ollen vanki tai tutkintavanki voi tehdä rikosilmoituksen poliisin vihjepuhelimeen korvauksetta. Kuten kirjelmässä on todettu, vankeuslain ja tutkintavankeuslain (768/2005) uudistaminen on parhaillaan käynnissä. Vankeus- ja tutkintavankeuslakeja uudistettaessa puheluja koskevia säännöksiä on tarkoitus esittää täsmennettäväksi siten, että oikeus soittaa viranomaisasiat korvauksetta säädettäisiin nimenomaisesti laissa. Rikosseuraamuslaitos on lisäksi antanut asiasta sisäisen menettelytapaohjeen (Vankien maksuttomat puhelut, diaarinumero 24/601/2022). Sisäisen ohjeistuksen mukaisesti vangille voidaan sallia korvauksetta puhelut tärkeän viranomaisasian saattamiseksi vireille. Näin ollen mahdollisuus korvauksetta soitettaviin viranomaispuheluihin toteutuu jo käytännössä.

Vangeille ja tutkintavangeille voidaan myöntää lupa internetin ja sähköpostin käyttöön. Kuten esityksessä todetaan, vankeuslain ja tutkintavankeuslain uudistamishankkeessa on tarkoitus mahdollistaa se, että vangilla tulisi olla aina mahdollisuus saada oma älypuhelin haltuun ainakin vahvaa tunnistautumista varten. Tällöin rikosilmoitus on mahdollista tehdä myös poliisin internet-sivujen kautta. Rikosseuraamuslaitoksessa ollaan parhaillaan edistämässä vankisähköpostin käyttämisen mahdollistamista kaikissa suljetuissa vankiloissa saattamalla sitä koskevat tekniset ratkaisut laitosten käyttöön. Vangille ja tutkintavangille on mahdollista myöntää poistumislupa poliisilaitoksella asiointia varten.

Rikosseuraamuslaitoksen näkemyksen mukaan direktiiviehdotuksen muutosehdotuksen 2 (uuden 5 a artiklan) mukaiset säännökset täyttyvät vankiloissa tapahtuneista rikoksista ilmoittamisen osalta jo pitkälti käytännössä ja suunnitellut muutokset

vankeus- ja tutkintavankeuslakiin tulevat voimaan tullessaan vastaamaan direktiivin vaatimuksiin lainsäädäntötasolla.

Edellä mainitun lisäksi uusi 26 a artikla edellyttäisi jäsenvaltioita luomaan kansallisia erityisiä toimintakäytänteitä direktiivissä säädettyjen palveluiden ja toimenpiteiden, eli mm. vangittuna olevan uhrin mahdollisuuden tehdä rikosilmoituksen, toteuttamiseksi. Toimintakäytänteistä tulisi säätää lain tasoisesti. Kirjelmän mukaan ehdotetun 26 a artiklan 1 ja 2 kohdan määräysten toteuttaminen Suomessa voitaisiin mahdollisesti toteuttaa perustamalla pysyvä toimielin tai työryhmä, joka käsittelee artiklan sisältämiä kansallisia koordinaation ja yhteistyön toimintakäytänteitä, tai vaihtoehtoisesti tämä voitaisiin mahdollisesti toteuttaa sisällyttämällä toimintakäytänteiden käsittely jo jonkin olemassa olevan toimielimen tai työryhmän toimintaan. Tältä osin jää hieman epäselväksi, mitä asia käytännössä tarkoittaisi Rikosseuraamuslaitoksen osalta.

Lokasaari
Heidi
91211230R

Digitaalinen allekirjoittaja: Lokasaari Heidi 91211230R
Päiväys: 2023.09.22 08:34:36 +03'00'

Lakimies Heidi Lokasaari

Rikosseuraamuslaitos